

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний технічний університет

“Харківський політехнічний інститут”

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Макроекономіка

(назва дисципліни)

для підготовки бакалавра

(назва освітньо-кваліфікаційного рівня фахівця)

Напрямок підготовки «Економіка та підприємництво»

(шифр та назва напрямку)

Спеціалізації 8.050107 «Економіка підприємства»

(шифр та назва спеціалізації)

РОЗГЛЯНУТО

ЗАТВЕРДЖЕНО

На засіданні кафедри соціально-

Вченою радою

економічних наук

факультету міжнародної освіти

Протокол №_7_ від “6”_06_2012 р

Протокол №_10_ від “_14_”_06_2012 р

Завід. кафедри

Декан факультету

проф. Нагайцева Н.І.

(вчене звання, прізвище, ініціали)

(вчене звання, прізвище, ініціали)

Харків 2012

1. Предмет, наукові основи і цілі навчальної дисципліни

1.1. Предмет навчальної дисципліни “Макроекономіка” – закономірності функціонування економічної системи в цілому і засоби її регулювання державою.

Науковою основою дисципліни є дослідження фундаментальної вітчизняної та зарубіжної економічної науки з питань розкриття економічних категорій та закономірностей розвитку макроекономічних явищ, узагальнення досвіду розвитку людської цивілізації в цій галузі.

Методологічною основою дисципліни є розглядання процесів економічного розвитку суспільства на базі системного підходу, абстрагування, функціонального аналізу, діалектичного методу, макроекономічного моделювання, граничного аналізу, індукції та дедукції, історичного і логічного методів пізнання.

1.2. Вивчення дисципліни **спирається на знання**, отримані у курсі “Політичної економії” та “Мікроекономіка” і представляє собою базовий курс з макроекономічної теорії. Навчальний курс займає одне з провідних місць у формуванні економічного мислення майбутнього економіста, надає йому вміння користуватися інструментарієм макроекономічного аналізу при вирішенні економічних завдань, самостійно і кваліфіковано оцінювати конкретні ситуації на макрорівні, розумітися на змісті і значенні економічної інформації, цілях, змісті і наслідках економічної політики держави.

1.3. Внаслідок вивчення дисципліни фахівець повинен:

ЗНАТИ:

- основні макроекономічні показники у системі національних рахунків;
- макроекономічні функції держави і механізм її реалізації;
- основні прояви нестабільності на макроринках благ, праці, грошей;
- механізм взаємодії сукупного попиту і сукупної пропозиції, базова модель макрорівноваги;
- закономірності встановлення макроекономічної рівноваги на реальному ринку;
- цілі, інструменти і наслідки фіскальної політики держави;
- закономірності функціонування ринку гроше;
- цілі, механізм реалізації і наслідки монетарної політики;
- економічний ріст і його моделювання.

ВМІТИ:

- зібрати і проаналізувати макростатистичну інформацію щодо основних макроекономічних показників розвитку України;
- розраховувати намінальні і реальні макроекономічні показники;

- працювати з моделлю макроекономічної рівноваги “Сукупний попит – сукупна пропозиція”;
- розрізняти механізм дії і наслідки дискреційної та автоматичної фіскальної політики;
- працювати з моделлю макроекономічної рівноваги на товарному і грошовому ринках “IS – LM”.

БУТИ ОЗНАЙОМЛЕНИМ З:

- поняттям макросередовища у системі маркетингових досліджень;
- особливостями макростановища економічної системи національної економіки з погляду загальних макроекономічних закономірностей функціонування економічних систем.

1.4. “Макроекономіка” як фундаментальна економічна дисципліна **забезпечує вивчення** таких навчальних курсів як “Економічна політика”, “Державне регулювання економіки країни”, “Гроші і кредит”, “Прогнозування та макроекономічне планування”, “Ринкові інститути”. Основні положення дисципліни важливі для розуміння економіки підприємств, маркетингу та ін.

2. Організаційно – методичні вказівки

2.1. Організація, методика і забезпечення занять

Викладання дисципліни передбачає організацію навчальної роботи впродовж першого семестру другого курсу. Передбачається застосування монологічного і діалогового методів викладення теоретичного матеріалу, використання на лекціях елементів економічних ігор. Для проведення семінарських занять використовуватимуться різноманітні засоби та прийоми: розбір проблемних питань, рішення тестів з обговоренням їх, виконання економічних вправ, розрахункова та графічна робота з використанням роздаткового матеріалу; обговорення доповідей, економічні ігри (наприклад, з теорії прийняття рішень). В організації занять активно використовуються роздаткові матеріали інформаційного характеру у т.ч. підготовлені самими студентами (наприклад, макропоказники розвитку національної економіки). За допомогою комп’ютера множаться роздаткові матеріали.

2.2. Система контролю якості навчання

Система контролю знань студентів з макроекономіки включає “вхідний”, два “модульних” контролю.

2.2.1. Вхідний контроль передбачається на початку навчання у формі тестування з метою перевірити рівень знань з “Політичної економії” в частині макрпонять і “Мікроекономіки”, щоб знати наскільки студенти готові до сприйняття нової навчальної дисципліни.

- 2.2.2. “Модульний” контроль** проводиться раз у семестр по темах, що входять в перший модуль. Ця контрольна робота складається з тестів та завдач, які показують рівень знань та умінь.
- 2.2.3. Модульний контроль** проводиться з тем, що входять у другий модуль, наприкінці семестру і складається з двох завдань, які відображають знання та уміння студентів.
- 2.2.4. Підсумковий контроль** проводиться у формі семестрового екзамену, де підбивається загальний рівень засвоєння студентами теоретичного та практичного матеріалу з курсу.

2.3. Організація самостійної роботи студентів

Після кожної теми рекомендується завдання на самостійну роботу у різних формах: збір інформації з певної макроекономічної проблеми, рішення розрахункових і логічних вправ, знаходження відповідей на проблемні питання, підготовка докладів, виконання творчих завдань, рішення задач.

3. Зміст навчальної дисципліни

Тема 1. Макроекономіка як наука

Роль макроекономіки в житті суспільства. Головна суперечність суспільства. матеріальні потреби людей та її форми. Економічні ресурси та їх характеристика. Практична функція макроекономіки.

Об’єкт і предмет макроекономіки. економічна система як об’єкт макроекономіки. Головні ознаки макроекономічної системи. Позитивна й нормативна функція макроекономіки.

Методологія макроекономіки. Сходження від абстрактного до конкретного як метод пізнання причинно-наслідкового механізму функціонування та розвитку національної економіки. Моделювання як основний метод відображення фактичної поведінки економіки. сутність математичних та графічних моделей. Ендогенні й екзогенні змінні. Припущення «за інших незмінних умов». Запаси і потоки.

Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків

Система національних рахунків як міжнародний стандарт макроекономічного рахівництва. Методологічні принципи системи національних рахунків.

Основні макроекономічні показники. Випуск та його оцінювання. Проміжна продукція, кінцева продукція і ВВП. Методи обчислення ВВП. Обчислення валового національного доходу. макроекономічні показники на чистій основі.

Номінальний і реальний ВВП. Базовий і поточний періоди, фактичні

(поточні) та порівнянні (постійні) ціни. Індекс цін, індекс споживчих цін, індекс цін ВВП (дефлятор ВВП). Відмінність між індексом споживчих цін і дефлятором ВВП. Дефлювання і інфлювання. Обчислення зміни номінального ВВП за рахунок зміни реального ВВП і зміни рівня цін.

Тема 3. Ринок праці

Зайнятість і безробіття. Показники рівня використання робочої сили: рівень зайнятості, рівень безробіття, коефіцієнт участі в робочій силі. Види безробіття: фрикційне, структурне, циклічне, природне. Повна зайнятість, неповна зайнятість. Обчислення природного рівня безробіття.

Механізм ринку праці. Неокласична теорія ринку праці. Неокласична функція попиту на працю. Неокласична функція пропозиції праці. Графічна інтерпретація неокласичної моделі ринку праці. Кейнсіанська теорія ринку праці. Кейнсіанська функція попиту на працю. Кейнсіанська функція пропозиції праці. Графічна інтерпретація кейнсіанської моделі ринку праці.

Втрати від безробіття. Витрати, що пов'язані з природним безробіттям. Втрати від циклічного безробіття. Відставання фактичного ВВП від потенційного ВВП (розрив ВВП). Закон Оукена.

Тема 4. Товарний ринок

Сукупний попит. Сутність сукупного попиту та його відмінність від ринкового попиту. Крива сукупного попиту. Цінові чинники сукупного попиту: ефект процентної ставки, ефект багатства, ефект чистого експорту. Нецінові чинники сукупного попиту та їх вплив на його криву.

Сукупна пропозиція. Довгострокова сукупна пропозиція та її теоретичний інструментарій. Графічна модель довгострокової сукупної пропозиції. Виробнича функція як математична інтерпретація довгострокової сукупної пропозиції. Короткострокова сукупна пропозиція і ціна. Нецінові чинники короткострокової сукупної пропозиції: ресурсові ціни, продуктивність ресурсів, субсидії підприємствам і податки на підприємства.

Модель $AD-AS$ як базова модель економічної рівноваги. Короткострокова і довгострокова рівновага. Механізм відновлення економічної рівноваги.

Тема 5. Грошовий ринок

Пропозиція грошей. Сутність пропозиції грошей та грошові агрегати. Грошова база та її компоненти: готівка і банківські резерви, обов'язкові й надлишкові резерви. Грошовий мультиплікатор, коефіцієнт готівки, резервна норма. мультиплікація грошової бази банківською системою. Грошова пропозиція як функція процентної ставки і крива пропозиції грошей.

Попит на гроші. Класичний підхід до функції попиту на гроші. Рівняння грошового попиту кількісної теорії грошей. Кембриджські

економісти про функцію попиту на гроші. Кейнс про мотив попиту на гроші. Процентна ставка і альтернативна вартість зберігання грошей. Фрідменська функція попиту на гроші. Кейнсіанська функція попиту на гроші.

Механізм грошового рингу. Рівняння рівноваги на грошовому ринку. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку, порушеної збільшенням доходу. Роль процентної ставки у врівноваженні грошового ринку. Механізм відновлення рівноваги на грошовому ринку.

Процентна ставка: сутність та види. Реальна процентна ставка та чинники, що впливають на її рівень. Номінальна процентна ставка на основі рівняння Фішера. Очікувана і фактична процентна ставка. Мотиваційна роль реальної процентної ставки.

Тема 6. Інфляційний механізм

Сутність та види інфляції. Темп інфляції та методи його обчислення. Види інфляції залежно від її темпів: помірна, галопуюча, гіперінфляція. Інфляція попиту, інфляція витрат та їх графічна інтерпретація. Очікувана і неочікувана інфляція. Очікувана інфляція за теорією адаптивних очікувань. Очікувана інфляція за теорією раціональних очікувань.

Причини та наслідки інфляції. кейнсіанська теорія щодо причини інфляції та її недоліки. Роль грошей в інфляційному механізмі: монетаристський підхід та позиція кейнсіанців. Чинники інфляції попиту. Чинник інфляції витрат. Інфляція очікування. Основні наслідки високої інфляції.

Інфляція і безробіття. Ранній варіант кривої Філіпа. Сучасна крива Філіпа та її відмінність від раннього варіанту. Крива Філіпа у довгостроковому періоді.

Тема 7. Споживання домогосподарств

Доходи домогосподарств як джерело споживання. Доходи і витрати домогосподарств у моделі економічного кругообігу. Заощадження та споживання домогосподарств. Теперішня вартість майбутніх грошей і майбутня вартість теперішніх грошей. Зв'язок між диференціацією доходів і споживання. економічна нерівність та способи її оцінювання: крива Лоренца, коефіцієнт Джині.

Кейнсіанська функція споживання. Сучасна модифікація кейнсіанської функції споживання. Гранична схильність до споживання та заощаджень. Чинники, що впливають на граничну схильність до споживання та заощаджень. Індуційоване та автономне споживання.

Функції споживання з урахуванням фактора часу. Теорія Фішера про міжчасовий вибір споживача. Вплив на споживання поточного доходу, заощаджень та позик. Гіпотеза життєвого циклу Модільяні. Функція споживання за гіпотезою життєвого циклу. Гіпотеза постійного доходу. Функція споживання за гіпотезою постійного доходу.

Тема 8. Приватні інвестиції

Інвестиції в основний капітал. Кейнсіанська функція інвестицій. Гранична ефективність капіталу. Графічна та математична інтерпретація кейнсіанської функції інвестицій. Неокласична функція інвестицій. Бажаний обсяг капіталу, граничні витрати на капітал, очікуваний обсяг виробництва. Математична інтерпретація неокласичної функції інвестицій.

Проста інвестиційна функція. Процентна ставка і прибутковість інвестиційних проектів. Бухгалтерський метод визначення прибутковості інвестиційних проектів. Метод чистої дисконтованої вартості. Графічна інтерпретація простої інвестиційної функції. Зміна автономних інвестицій та її графічна інтерпретація. Чинники автономних інвестицій: технічний прогрес, рівень забезпеченості основним капіталом, податки на підприємців, ділові очікування. Модель простого акселератора.

Заощадження та інвестиції. Заощадження як джерело і фінансове обмеження інвестицій. Залежність заощаджень від доходу. Рівновага між заощадженнями та інвестиціями як закон-тенденція. Класичний механізм урівноваження заощаджень з інвестиціями. Кейнсіанський механізм урівноваження заощаджень з інвестиціями. Роль фінансової системи в трансформації заощаджень в інвестиції. Фінансові посередники.

Тема 9. Сукупні витрати і ВВП

Сукупні витрати і рівноважний ВВП. Визначення рівноважного ВВП на основі методу «витрати–випуск». Фактичні та заплановані витрати. Модель «кейнсіанський хрест». Визначення рівноважного ВВП за методом «вилучення–ін'єкції». Заплановані та незаплановані інвестиції. Модель «заощадження–інвестиції».

Мультиплікатор витрат. Індуційовані й автономні витрати. Алгебраїчна модель простого мультиплікатора та його сутнісне визначення. Механізм мультиплікації автономних витрат. Ефект мультиплікатора та його математична та графічна інтерпретація.

Сукупні витрати і потенційний ВВП. Рецесійний розрив як наслідок дефіциту автономних витрат в умовах неповної зайнятості. Графічна та математична інтерпретація рецесійного розриву. Інфляційний розрив як наслідок надлишку автономних витрат в умовах повної зайнятості. Графічна та математична інтерпретація інфляційного розриву.

Тема 10. Економічна динаміка

Основні засади теорії економічного зростання. Два способи збільшення обсягів виробництва. сутність економічного зростання та його показники. Економічне зростання та економічний розвиток. Екстенсивне та інтенсивне зростання економіки. Основні положення кейнсіанської теорії економічного зростання. основні положення неокласичної теорії

економічного зростання.

Модель Солоу. Основні передумови моделі Солоу. Вплив нагромадження капіталу на капіталоозброєність. Умови формування стійкої капіталоозброєності. Вплив приросту населення на капіталоозброєність. Граничні інвестиції. Вплив технічного прогресу на капіталоозброєність через зростання ефективності праці. Технічний прогрес як нескінчений фактор економічного зростання. Золоте правило нагромадження капіталу.

Джерела економічного зростання. Внесок факторів виробництва в економічне зростання. Рівняння, що описує внесок капіталу і праці у приріст продукту. Внесок технічного прогресу в приріст продукту. Рівняння, що описує економічне зростання з урахуванням усіх факторів. Залишок Солоу.

Економічні цикли. Сутність та структура економічного циклу. Характеристика фаз економічного циклу. Два напрями теорій економічного циклу. Основні теорії економічного циклу. Модель мультиплікатора-акселератора.

Тема 11. Держава в системі макроекономічного регулювання

Роль держави в економічному кругообігу. Модель економічного кругообігу з урахуванням держави. Державні видатки. Позики уряду. Перерозподільна функція держави. Стабілізаційна функція держави.

Вплив держави на умови формування економічної рівноваги. Модель економічної рівноваги за методом «витрати–випуск». Трансформація функції споживання з урахуванням держави. Модель економічної рівноваги за методом «вилучення–ін'єкції». Вплив держави на кількісну визначеність приватних заощаджень. Державні та національні заощадження. Рівновага між національними заощадженнями та національними інвестиціями. Рівновага між приватними інвестиціями і внутрішніми джерелами їх фінансування.

Дискреційна фіскальна політика. Вплив державних закупівель на ВВП. Мультиплікатор витрат у змішаній закритій економіці. Вплив чистих податків на ВВП. Мультиплікатор податків. Спільний вплив фіскальних інструментів на ВВП і державний бюджет. Мультиплікатор збалансованого бюджету.

Недискреційна (автоматична) фіскальна політика. Автоматичні чисті податки як вмонтовані стабілізатори. Стабілізаційний вплив на економіку недискреційної фіскальної політики в умовах падіння та зростання обсягів виробництва. ефект гальмування динаміки ВВП.

Сутність монетарної політики. Кінцеві цілі монетарної політики та зв'язок між ними. Проміжні цілі монетарної політики та проблема їх вибору. Інструменти монетарної політики: операції на відкритому ринку, операції на валютному ринку, облікова (дисконтна) ставка, нормативи обов'язкового резервування.

Монетарна політика в моделі $AD-AS$. Монетарна політика на основі

каналу «процентна ставка – інвестиції». Наслідки впливу на економіку стимулюючої монетарної експансії в короткостроковому періоді та їх графічна інтерпретація. Наслідки впливу на економіку монетарної експансії в довгостроковому періоді та їх графічна інтерпретація. Нейтральність грошей у довгостроковому періоді.

Тема 12. Зовнішньоекономічна діяльність

Платіжний баланс. сутність та методологія складання платіжного балансу. Дебетові та кредитові операції. Еквівалентний обмін цінностей і трансфери. Автономна стаття «Помилки та упущення». Рахунок поточних операцій та його складові. Рахунок капітальних операцій і зміст його складових. Взаємозв'язки рахунків. Модель платіжного балансу. Модель балансу автономних операцій. Резервні активи як регулююча стаття платіжного балансу.

Валютний курс. Валюта та його види. Номінальний валютний курс і способи котирування валюти. Чинники, що впливають на номінальний валютний курс. Паритет купівельної спроможності. Фіксований і плаваючий валютний курс. Модель реального валютного курсу. Двосторонній і багатосторонній валютний курс.

Вплив зовнішньої торгівлі на економіку. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування рівноважного ВВП, обчисленого за методом «витрати–випуск». Гранична схильність до імпорту. Функція споживання у відкритій економіці. Вплив зовнішньої торгівлі на умови формування економічної рівноваги, визначеної за методом «вилучення–ін'єкції». Країна як чистий дебітор або як чистий кредитор. Чинник, що впливають на чистий експорт. Функція чистого експорту. Вплив чистого експорту на ВВП, мультиплікатор витрат у відкритій економіці.

4. Розподіл навчального часу по розділах, темах та видах навчальних занять

Розділи, теми занять	Усього годин	Вид занять						Само- стійна рабо- та
		Лекції	Прак- тичні	Лабора- торні	Конт- рольні	Залік	Іспит	
1	2	3	4	5	6	7	8	9
II курс, 1 семестр								
Тема 1. Макроекономіка як наука		2	2					8
Тема 2. Макроекономічні показники в системі національних рахунків		6	4					10
Тема 3. Ринок праці		2	2					7
Тема 4. Товарний ринок		4	2					8
Тема 5. Грошовий ринок		4	2					8
Тема 6. Інфляційний механізм		4	2					7
Модульний контроль 1			2					
Тема 7. Споживання домогосподарств		4	2					8
Тема 8. Приватні інвестиції		2	2					8
Тема 9. Сукупні витрати і ВВП		4	2					8
Тема 10. Економічна динаміка		4	2					10
Тема 11. Держава в системі макроекономічного регулювання		8	4					10
Тема 12. Зовнішньоекономічна діяльність		4	2					8
Модульний контроль 2			2					
Усього		48	32					100

5. Перелік контрольних робіт

Семестр	Номер та назва контрольної роботи	Кількість годин
3	1. «Вхідна» контрольна робота	0,3
	2. «1 - модульна» контрольна робота (1-6 теми)	2
	3. «2 - модульна» контрольна робота (7-12 теми)	2

6. Інформаційно – методичне забезпечення

1. Батура О.В., Івашина О.Ф., Новікова Л.Ф. Макроекономіка: Навч. Посібник. – К.: ТОВ "Центр учбової літератури", 2007.
2. Макроекономіка: Навч. посіб./ За ред. проф. Архієреєва С. І., доц. Решетняк Н. Б. – Харків: НТУ «ХПІ», 2004. – 224с. Рос. Мовою.
3. Селищев А.С. Макроэкономика-СПб.: Изд-во «Питер», 2000.
4. Савченка А.Г., Пасічник О.В. Макроекономіка. -К.: КНЕУ, 1996.
5. Макроэкономика: уч. пособие/Под. ред. проф. Николаевой, М.: "Финстатинформ", 2006.
6. Гуревичев М.М. Начала макроэкономического анализа. Учебное пособие.- Харьков, 2000.
7. Дорнбуш Р., Фишер С. Макроэкономика. /Пер. с англ.-М.: 1997.
8. Долан З. Дж., Линдсей Д. Е. Макроэкономика. /Пер. с англ. - С.-Петербург: Питер, 2008.
9. Кейнс Дж. М. Общая теория занятости- процента и денег. /Пер. с англ. -М.: "Финстатинформ", 1994.
10. Макроекономіка та макроекономічна політика. – К.: Знання, 2008.
11. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка / За ред. С.М. Панчишина, П.І. Островерха. – К.: Знання, 2006.
12. Базилевич В.Д, Базилевич К.С, Баластрик Л.О. Макроекономіка. – К.: Знання, 2008.
13. Самуельсон П., Нордгауз В. Макроекономіка/ Пер. с англ.- К.: Основи, 1995.
14. Панчишин С. Макроэкономика.-К.: «Либідь», 2001.
15. Вінниченко І.І. Макроекономіка. – К.: Центр навчальної літератури, 2006.
16. Агапова Т.А., Серегина С.Ф. Макроэкономика М.: Финстатинформ, 1997.
17. Радіонова Ф. Макроекономіка та економічна політика.: підручник.-К.: Либідь, 2005.
18. Шишов А.Л. Макроэкономика М., 1997.
19. Гайгер, Линвуд Т. Макроэкономическая теория и переходная экономика. /Пер. с англ.- М., 1996.
20. Карпінський Б.А. Макроекономіка. Зростання і сталий розвиток. – К.: ТОВ "Видавничий дім "Професіонал", 2007.
21. Кондратьев Н.Д. Проблемы экономической динамики, М:1989.
22. Манків Г. Макроекономіка. – К.: Основи, 2006.
23. Микро-, макроэкономика. Практикум. /Под общ. ред. Ю.А.Огибина-С-Пб: Питер, 2006.
24. Моторин Р.М., Моторина Г.М. Система національних рахунків. – К.: КНЕУ, 2001.
25. Пушкаренко П.І., Несветов О.О., Логвиненко М.І. Основи макроекономіки: політ економічний аспект. – Суми: ВТД "Університетська книга", 2004.
26. Бутук О.І. Макроекономіка. Тренінг-курс. Навчальний посібник, – К.: Знання, 2007.